

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
ВІДДІЛ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРОСЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 1 (20)

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 20–21 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлева Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку Вченими радами факультету соціальної та психологічної освіти (протокол № 13 від 18.05.2020 р.) та факультету дошкільної та спеціальної освіти (протокол № 12 від 12.05.2020 р.). Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №19704 – 9504Р від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20–21 травн. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань: Візаві, 2020. – 101 с.

До збірника увійшли матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обдарованості особистості». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: історичні, порівняльні аспекти та методологія дослідження проблеми обдарованості особистості; дидактичне, виховне та психологічне забезпечення формування обдарованої особистості у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; сучасні педагогічні технології та діяльність соціально-психологічної служби у контексті формування обдарованої особистості; інклюзивний підхід до формування обдарованої особистості та інші напрями сучасних досліджень у контексті модернізації освітнього середовища.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
© Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості психолого-педагогічної підтримки обдарованих дошкільників.....	5
<i>Алексєєнко Тетяна.</i> Проблема психотравми у розгортанні життєвих сценаріїв та професійної допомоги вимушеним переселенцям	11
<i>Барановська Олена.</i> Основні напрямки розвитку обдарованої особистості (технологічний аспект).....	16
<i>Василевська Олена.</i> Емоційні передумови психосоматичних розладів.....	20
<i>Габинская Алла.</i> Готовность педагога в работе с одаренными учащимися.....	23
<i>Гаврилюк Світлана.</i> Виховання лідерських якостей у дітей дошкільного віку.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Розвиток обдарованої дитини в умовах сьогодення.....	29
<i>Журавко Тетяна.</i> Арт-терапія як креативний метод психолого-педагогічного навчання розвитку та супроводу обдарованої особистості.....	33
<i>Зозуля Ірина.</i> Креативний розвиток музично обдарованих дітей дошкільного віку.....	37
<i>Ищенко Людмила.</i> Педагогічні умови формування творчо обдарованої особистості дитини.....	41
<i>Карнаух Леся.</i> Специфіка проблеми виховання обдарованої дитини дошкільного віку.....	45
<i>Кравчук Неля.</i> Психологічні проблеми розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей.....	47
<i>Лях Тетяна (Лях Татьяна).</i> Использование музыкотерапии в дополнительном образовании взрослых.....	50
<i>Мацейків Тетяна.</i> Формування національних цінностей учнів ліцею на уроках історії української культури.....	54
<i>Мельникова Ольга.</i> Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей дошкільного віку.....	56
<i>Мороз Ірина.</i> Модель дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	58
<i>Мороз Петро.</i> Структура дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	61
<i>Панкова Алеся.</i> Проблема готовності майбутніх вихователів до	

роботи в інклюзивному середовищі.....	64
Піддячий Микола. Модернізація освітнього середовища: здоровий спосіб життя старшокласників.....	67
Підлипняк Ірина. Інтелектуальні здібності у структурі обдарованості особистості.....	70
Ремех Тетяна (Remekh Tetiana). Enhancing pupils' civic competence by means of interactive learning.....	75
Рябошанка Ольга. Роль театрального мистецтва у розвитку творчих здібностей дошкільників.....	77
Скрипник Неля. Співпраця закладів дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку музичних здібностей дошкільників.....	80
Тарантей Віктор (Тарантей Виктор). Система организационного и психолого-педагогического сопровождения одаренных детей и молодежи в Республике Беларусь.....	82
Трофаїла Наталія. Психологія обдарованої дитини.....	83
Чамлай Інна. Діагностика та особливості розвитку естетичної обдарованості у дітей дошкільного віку.....	87
Шелестова Людмила. Оптимізація розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів.....	93
Шемуда Марина. Особливості навчально-дослідницької діяльності обдарованих старшокласників.....	97

умовою розвитку кожного дитячого колективу і запорука його вивіщення як у когнітивному, так і у моральному й творчому планах.

Відповідно до розглянутих визначень *лідерські якості* – це сукупність властивостей особистості, які дозволяють їй займати позицію лідера у групі.

На основі розглянутих вищезазначених праць ми можемо виокремити такі *лідерські якості дітей старшого дошкільного віку* як: відповідальність, активність, енергійність, наполегливість, вимогливість, самостійність у виконанні дорученої справи; комунікативність, організованість, впевненість, спостережливість, креативність.

Ми вважаємо, що стійка лідерська позиція проявляється у вищезазначених якостях дошкільника.

Відтак, лідерські якості, які проявляються в ранньому дошкільному дитинстві продовжують формуватися протягом життя, а у підлітковому віці з'являються яскраво виражені лідерські риси: творча активність, ініціативність, наполегливість, відповідальність, захопленість ідеєю і справою.

Діти дошкільного віку з перчисленими якостями дуже відрізняються від своїх однолітків. Вони упевнені в собі, з повагою ставляться і до дорослих, і до своїх ровесників, охоче діляться іграшками та іншими своїми речами. Доброзичливі, ініціативні, творчі, їм все цікаво, прагнуть бути першими, починають виконувати завдання швидше за інших, а інші наслідують їх приклад.

Список використаних джерел

1. Стернберг Р. Учись думать творчески / под ред. Д. Б. Богоявленской. *Основные современные концепции творчества и одаренности*. М.: Молодая гвардия, 1997. С. 186–210.
2. Gruilord J. P. *Psychometrik approach to creativity*. University of Southern California, 1986. 22 p.

Дука Тетяна,

к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Розвиток творчих здібностей особистості – це одвічний гуманістичний принцип. Проблеми, пов'язані з розвитком у дітей творчих здібностей та обдарувань розглядали О. Баранов, Д. Богоявленська, М. Бучін, І. Вільга, Ю. Гільбух, С. Заброцька, О. Загребельна та ін. Технології, методи та прийоми організації діяльності з обдарованими дітьми досліджували Г. Апостолова, Г. Балл, С. Бражников, І. Дементьєва, А. Калашнікова та ін. На їхню думку, для технологій, що мають сприяти формуванню спеціальних умінь та навичок, типів мислення, характерними є суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників освітнього процесу, оригінальність змісту завдань, інтеграція навчального і виховного впливів на особистість, продуктивність, вироблення адекватної «Я-концепції» та самооцінювання.

На сучасному етапі група дослідників (Дж. Гілфорд, Г. Гарднер, Р. Стернберг, Дж. Рензулі, С. Марленд та ін.), якими розроблено теоретичні концепції обдарованості, не прийшла до єдиної висновку щодо повного і точного визначення феномену «обдарованість».

Так, психолог Дж. Рензулі вважає, що «обдарованість – це результат поєднання трьох характеристик: 1) інтелектуальних здібностей, що перевищують середній рівень; 2) творчого підходу, 3) наполегливості» [3]. Так, А. Шведел і Р. Стернберг вважають, що обдарованість дорослої людини пов'язана з досвідом раннього дитинства і пропонують розглядати концепцію обдарованості як властивості, що формуються поступово [4]. У визначенні сутності поняття «обдарованість дітей» ми поділяємо думку М. Левітова, який вважав, що стосовно учнів молодших класів – це діяльність, унаслідок якої здійснюється щось нове, оригінальне, що відображає індивідуальну спрямованість особистості [5]. Таким чином, нахили до обдарувань можна розглядати як комплекс властивостей та якостей особистості, що дають змогу здійснювати пошук, використовуючи нестандартні засоби, розв'язувати інтелектуальні проблеми з установкою на відкриття нового чи невідомого

Обдарованість – це високий рівень здібностей людини, що дозволяє їй досягти особливих успіхів у певній галузі діяльності. Розрізняють загальну і спеціальну обдарованість. Загальна розумова обдарованість виявляється в оволодінні всіма видами діяльності, для успішного здійснення яких необхідні певні розумові якості.

Спеціальна обдарованість пов'язана з певними видами діяльності, в яких вона найбільше розвивається.

Психологи та педагоги розрізняють різні типи обдарованості:

- соціальну – лідерську;
- художню – музичну, образотворчу, сценічну;
- психомоторну – спортивні здібності;
- інтелектуальну – здатність аналізувати, мислити, зіставляти факти (серед інтелектуальних дітей є такі, які навчаються відмінно з 1–2 предметів і не встигають з інших);
- академічну – надзвичайна здатність до навчання взагалі, стають відмінними спеціалістами;
- творчу – нестандартне бачення світу й нешаблонне мислення (але такі діти часто не досягають поставленої мети і є невдахами. З дитинства вони всіх дратують. Важливо таку дитину побачити і допомогти їй) [6].

Всі обдаровані діти мають потребу в знаннях, яскраво виражений інтерес до певної галузі знань, тому немає потреби примушувати їх вчитися, вони самостійно прагнуть знайти собі заняття, частіше складне інтелектуальне, із задоволенням ним займаються, присвячуючи йому увесь свій вільний час. Обдаровані діти вільно та швидко оволодівають відповідними вміннями та навичками. Вони показують високий рівень досягнень.

Обдарована дитина шукає спілкування з дорослими, бо ті розуміють її краще, ніж однолітки, які часто насміхаються, дають прізвиська. Обдаровані діти часто перебільшено емоційні, вони запальні, легко збуджуються через дрібниці, але це не вередування, а виявлення багатства їх натури.

Психологічні дослідження показують, що пізнавальна мотивація виявляється у формі дослідницької, пошукової активності, чутливості до нового, новизни ситуацій, знаходження нового у звичайному.

Для виявлення обдарованості використовують різні методи: від найпростішого батьківського спостереження до спеціально розроблених стандартизованих та тестових завдань.

Для розвитку творчого потенціалу, як показали дослідження, необхідна не лише адекватна оцінка сил дитини, але трішки завищена, зазнайкою вона не виросте, зате у неї буде запас сил та впевненість при невдачах, до яких треба готувати змалку.

Батьки повинні бути прикладом, адже дитина свідомо переймає вашу манеру говорити, ходити, працювати, відповідальності за доручену справу. Пам'ятати правило: «Не зашкодь!», адже обдарована дитина більш чутлива, ранима, тому потрібно давати вільний час для того, щоб побути дитині на самоті, поміркувати, пофантазувати.

Батьки повинні завжди пам'ятати, що для обдарованої дитини творчість є життєвою необхідністю. Тому дитину потрібно готувати до спостережливості, наполегливості, формувати вміння доводити почату справу до кінця, працелюбність, вимогливість до себе, задоволення від процесу творчості, терпляче ставлення до критики, впевненості при невизначеності, гордості і почуття власної гідності, чулість до аналізу оральних проблем [2].

Батьки також повинні усвідомлювати, що надзвичайно велика роль у процесі формування особистості обдарованої дитини належить волі. Вольові риси є стрижневими рисами характеру, адже за наявності мети, яку особистість досягає в житті, долаючи перешкоди, є цілеспрямовуючим життям.

Успішне вирішення завдань навчання, виховання та розвитку обдарованих дітей безпосередньо пов'язано з питанням удосконалення підготовки педагогів, які повинні володіти певними знаннями про природу та сутність дитячої обдарованості; вміти спілкуватися з такими дітьми, організовувати їх навчально-пізнавальну діяльність; намагатися бачити в кожному творчу індивідуальність.

Обдарованість дитини виявляється насамперед у творчій діяльності й зумовлюється її мотивацією до навчання, характерними віковими особливостями розвитку особистості. Ці процеси потребують від психологів і педагогів поглибленого вивчення психолого-педагогічних аспектів означених процесів. Головною метою діяльності навчального закладу є створення сприятливих умов для максимального розкриття обдарованості та реалізації творчих нахилів дітей.

До того ж, педагогам необхідно постійно підвищувати професійну майстерність в організації діяльності з обдарованими дітьми, ефективно використовувати результати педагогічної діагностики, розуміти її сутність, застосовувати технології розвивального навчання, вести пошук оптимальних засобів

індивідуалізації освітнього процесу. Педагог надає перший імпульс розвитку обдарованої дитини, створюючи морально-психологічні умови для її продуктивної навчальної діяльності, створює позитивно зорієнтовану популярність, збуджує внутрішні імпульси для інтелектуальної діяльності [1].

Таким чином, щоб сприяти розвитку обдарованих дітей, освітній процес має бути насичений творчою діяльністю, що забезпечувала б цілковите задоволення їхніх потреб, надавала б максимальну свободу для творчого саморозвитку, пробуджувала прагнення досягти успіху.

Список використаних джерел

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньовиховних закладах. *Обдарована дитина*. 2000. № 5. С. 8–13.
2. Дементьева І. П. Програма роботи з обдарованими дітьми. *Обдарована дитина*. 2007. № 6. С. 7.
3. Заброцька С. Г. Обдарованість-риси тільки обраних? *Обдарована дитина*. 2007. № 5. С. 48.
4. Загребельна О. О. Дослідження проявів інтелектуальної та творчої обдарованості: теоретичний аналіз. *Обдарована дитина*. 2008. № 8. С. 63.
5. Калашнікова А. М. Робота з обдарованими дітьми. *Обдарована дитина*. 2007. № 2. С. 23.
6. Хоменко З. І. Психологічні особливості роботи вчителя з обдарованими дітьми. *Обдарована дитина*. 2009. № 2. С. 26–29.

Журавко Тетяна,

викладач-стажист кафедри психології та педагогіки розвитку дитини Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК КРЕАТИВНИЙ МЕТОД ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО НАВЧАННЯ РОЗВИТКУ ТА СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні суспільство все більше починає розуміти, що його основи закладаються у дитинстві, а найбільш цінний його здобуток – це психічне здоров'я дитини, її неповторний індивідуально-творчий потенціал.

Емоції та почуття, що їх переживає дитина «тут і зараз», незалежно від наших правильних «дорослих повчань» та виховних